

Tamila Bilousko
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Economics and Business
State Biotechnological University*

Білоусько Т.Ю.
*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу
Державного біотехнологічного університету*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-10>

PECULIARITIES OF FORMING COMPETENCIES OF ECONOMISTS IN THE FIELD OF BIOTECHNOLOGY

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЕКОНОМІСТІВ У ГАЛУЗІ БІОТЕХНОЛОГІЙ

В сучасному світі суспільству потрібні компетентні фахівці, які не лише мають фундаментальні професійні знання, уміння та навички, але й можуть приймати відповідальні рішення в складних, мінливих умовах, вирізняються мобільністю, конструктивністю, здатністю до адаптації та навчання протягом всього професійного життя, умінням практично реалізовувати свої ідеї та творчі здібності.

Основні вимоги до спеціалістів викладені в освітньо-кваліфікаційних характеристиках фахівців певного напрямку підготовки, на основі яких створюється модель підготовки спеціаліста у вигляді освітньо-професійної програми, в якій наведено не тільки перелік освітніх компонент, але й результати опанування програми у вигляді знань, умінь, навичок. Відповідно, модель спеціаліста можна розглядати як соціальне замовлення, і як результат професійної освіти [1].

Сьогодні вищі навчальні заклади України вже успішно впроваджують освітні стандарти нового покоління, в яких наголошується, що основною метою є підготовка фахівців, здатних вирішувати професійні завдання в умовах мінливого середовища.

Зміни соціально-економічних умов стали передумовою до запровадження компетентнісного підходу до навчального процесу. Компетентність – це інтегрований результат освіти, який співвіднесений з ціннісними і смисловими характеристиками особи та має практико-орієнтовану спрямованість [2].

Необхідність переходу до компетентнісної моделі визначається зміною освітньої парадигми з принципу адаптивності на принцип компетентності випускників. Саме тому, компетентнісний підхід орієнтує освіту на формування необхідних загальнокультурних і професійних компетенцій, а також на самовизначення та розвиток індивідуальності. Це спрямовує викладання економічних дисциплін на формування компетентної особистості, здатної до життєдіяльності і самовизначення в інформаційному суспільстві. Майбутній фахівець набуває професійних і особистісних якостей, організаторських здібностей, уміння приймати рішення і брати на себе відповідальність, володіння необхідними комунікативними якостями, здатності оцінювати соціальні процеси, визначати місце й роль у них своєї професійної діяльності, знаходити шляхи її вдосконалення [3].

Як ми вже зазначили, українські вищі вже успішно здійснюють підготовку спеціалістів за новими освітньо-професійними програмами. Для досягнення кращих результатів, відображення в програмах актуальних змін, що потребує сучасний ринок праці, освітньо-професійні програми зазнають певних коригувань.

Вважаємо також важливим, що в підготовці спеціалістів економічного спрямування потрібно зазначати особливість підготовки економістів для тієї чи іншої галузі. Тобто потрібно відокремити ту особливість, яка дає перевагу у формуванні компетентностей майбутнього фахівця саме за відповідною програмою підготовки.

Розглянемо більш детально галузь біотехнологій. Біотехнології – яскравий приклад інноваційної моделі розвитку в сфері виробництва багатьох видів продукції, на основі глибоких фундаментальних досліджень, що характеризуються високими темпами зростання виробництва. Сфера біотехнологій – це сукупність видів наукової і технічної діяльності у різних галузях суспільного буття, що включає застосування прийомів та методів використання біологічних процесів з метою задоволення потреб людини і суспільства [4].

Із розвитком біотехнології пов'язують вирішення глобальних проблем людства – ліквідацію нестачі продовольства, енергії, мінеральних ресурсів, поліпшення стану охорони здоров'я й якості навколишнього середовища. Саме біотехнологічні виробництва для країн, що розвиваються, виступають потужним двигуном у боротьбі за виживання країни, розвитку її економіки та підвищення рівня життя громадян.

Розмір світового ринку біотехнологій оцінювався у 2020 р. в 733,5 млрд дол. США, і вже за підсумками 2021 р. обсяг ринку оцінювався в 793,87 млрд дол. США, і, як очікується, буде зростати зі зведеними річними темпами зростання на 8,7% до 2030 р. [5].

Крім того, сучасні прогнози та моделювання розвитку світового аграрного ринку, в якому Україна займає певні позиції, свідчать про те, що в усіх країнах все більше засобів і ресурсів вкладатимуться у запровадження досягнень високих технологій (біотехнологій) саме у сільське господарство, що пов'язане з потребою підвищення ефективності використання природних ресурсів, передусім землі та води. Зростатиме також тенденція до використання сільськогосподарських ресурсів, насамперед для продовольчих цілей, а також як сировини для виробництва біоенергії.

Все це буде вимагати від економістів особливої підготовки з урахуванням особливостей біотехнологічного виробництва. Це, насамперед, врахування того факту, що земля – це головний засіб виробництва. Вона не може бути замінена іншими засобами виробництва, просторово обмежена, при умові правильного і раціонального використання не зношується, а навпаки, поліпшується, що знаходить свій прояв у підвищенні її родючості. Не менш важливим є розуміння економічного процесу відтворення, що тісно переплітається з біологічним (природним), а праця людини направлена на використання сил природи, життєвих функцій рослин і тварин. Тому результати діяльності підприємств залежать не тільки від організаційно-економічних, але і від місцевих природних факторів (родючість землі, клімат і т.д.). Ще багато особливостей потрібно враховувати фахівцям економістам, які планують працювати в сфері біотехнологій. Всі ці специфічні компоненти повинні обов'язково міститися у освітньо-професійних програмах.

Крім того, удосконалення підготовки економістів, посилення її практичної спрямованості вимагає застосування таких форм, методів і засобів навчання, які б максимально активізували пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти як в цілому в економіці країни, так й в сфері біотехнологій. Відповідно, викладачам економічних дисциплін необхідно оновлювати навчальні програми, включати в зміст навчальних курсів широкий спектр прикладів діючих підприємств та подій в економічному житті. Потрібно формувати пакети завдань із актуальних виробничих ситуацій (вправ) на підприємствах, в тому числі із біотехнологічним виробництвом.

Література:

1. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30.
2. Бех І.Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. *Вища освіта України*. 2009. № 3 (дод. 1). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи»: методологія, теорії, технології». С. 21-24.
3. Глузман О.В. Базові компетентності: їхня сутність та значення у життєвому успіху особистості. *Гуманітарні науки*. 2009. № 1(17). С. 6-15.
4. Піддубний О.Ю. Правовідносини у сфері біотехнологій: перспективи розвитку: монографія. Київ : Ірідіум, 2016. 352 с.
5. Голей Ю.М., Стасюк Ю.М., Крупський О.П. Дослідження світових тенденцій розвитку біотехнологій. *Науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка*. № 1(90). 2022. С. 12-22.